

הַלְבוֹת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת פֶּרֶק י

א. כָּל אֲסוּרִין שְׁאֻמְרָנוּ, הֵן בְּמִינֵי נֶפֶשׁ חַיָּה; וַיֵּשׁ אֲסוּרִין אֲחֵרִים שְׁלֵתוֹרָה, בְּזֶרַע הָאָרֶץ וְהֵן הַחֹדֶשׁ, וְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם, וְהַעֲרֵלָה, וְהַטֶּבֶל.

ב. הַחֹדֶשׁ פִּיצַד: כָּל אֶחָד מִחֲמֶשֶׁת מִיָּנִי תְבוּאָה בְּלֶבֶד אֲסוּר לֶאֱכֹל מִהַחֹדֶשׁ שְׁלֹו קֹדֶם שְׂיִקְרַב הָעֹמֶר בְּשֵׁשָׁה עָשָׂר בְּנִיסָן, שְׁנֶאמַר "וְלֶחֶם וְקָלִי וְכֶרֶמֶל לֹא תֹאכְלוּ" (ויקרא כג, יד); וְכָל הָאוֹכֵל כְּזֹית חֹדֶשׁ קֹדֶם הַקֶּרֶבֶת הָעֹמֶר, לוֹקָה מִן הַתּוֹרָה בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן, בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בַּחוּצָה לָאָרֶץ, בֵּין בְּפָנֵי הַבַּיִת בֵּין שְׁלֹא בְּפָנֵי הַבַּיִת. אֲלֹא שְׁבֻזְמָן שֵׁישׁ מִקֹּדֶשׁ מִשְׂיִקְרַב הָעֹמֶר, הִתֵּר הַחֹדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם; וְהַמְקוֹמוֹת הֶרְחֻקִּין, מִתֵּרִין אַחֵר חֲצוֹת: שְׂאִין בֵּית דִּין מִתְּעַצְלִין בּוֹ, עַד אַחֵר חֲצוֹת. וּבֻזְמָן שְׂאִין מִקֹּדֶשׁ כָּל הַיּוֹם כָּלוּ, אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה; וּבֻזְמָן הַזֶּה בְּמִקְוֹמוֹת שְׁעוֹשִׁין שְׁנֵי יָמִים הַחֹדֶשׁ אֲסוּר כָּל יוֹם שְׁבַעַה עָשָׂר בְּנִיסָן עַד לָעֶרֶב, מִדְּבָרֵי סוּפְרִים.

ג. הָאוֹכֵל לֶחֶם וְקָלִי וְכֶרֶמֶל, כְּזֹית מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד לוֹקָה שְׁלֹושׁ מִלְּקִיּוֹת: שְׁנֶאמַר "וְלֶחֶם וְקָלִי וְכֶרֶמֶל לֹא תֹאכְלוּ" (ויקרא כג, יד) מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ, שְׁשִׁלְשָׁתָן בְּלֹאִוִּין חֲלוּקִין זֶה מִזֶּה.

ד. כָּל תְּבוּאָה שֶׁהִשְׁרִישָׁה קֹדֶם הַקֶּרֶבֶת הָעֹמֶר אֶף עַל פִּי שְׁלֹא נִגְמְרָה אֲלֹא אַחֵר שְׂקָרַב הָעֹמֶר, מִתֵּרֶת בְּאֲכִילָה מִשְׂקָרַב הָעֹמֶר; וְתְבוּאָה שֶׁהִשְׁרִישָׁה אַחֵר שְׂקָרַב הָעֹמֶר אֶף עַל פִּי שֶׁהִיתָה זְרוּעָה קֹדֶם שְׂקָרַב הָעֹמֶר, הֵרִי זֶה אֲסוּרָה עַד שְׂיִקְרַב הָעֹמֶר שְׁלֹשָׁנָה הַבָּאָה. וְדִין זֶה בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן, מִן הַתּוֹרָה.

ה. תְּבוּאָה שֶׁהִשְׁרִישָׁה אַחֵר הָעֹמֶר, וְקִצְרָה, וְזָרַע מִן הַחֲטִיִּם בְּקֶרֶקַע, וְאַחֵר כֶּךָ קָרַב הָעֹמֶר הִבָּא וְעַדִּין הַחֲטִיִּם בְּקֶרֶקַע הֵרִי אֲלוֹ סֶפֶק אִם הִתִּירָן הָעֹמֶר, כְּאֵלֹו הָיוּ מִנְחִין בְּכַד, אוֹ לֹא יִתִּיר אוֹתָן, מִפְּנֵי שְׁבִטְלוּ בְּקֶרֶקַע. לְפִיכָךְ אִם לָקַט מֵהֵן וְאָכַל, אֵינוֹ לוֹקָה; אֲבָל מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת.

ו. וְכֵן שְׁבִלֹת שֶׁהִבִּיאָה שְׁלִישׁ מִלְּפָנֵי הָעֹמֶר, וְעִקְרָה, וְשִׁתְּלָה אַחֵר שְׂקָרַב הָעֹמֶר, וְהוֹסִיפָה הֵרִי זֶה סֶפֶק אִם תִּהְיֶה אֲסוּרָה מִפְּנֵי הַתּוֹסֶפֶת, עַד שְׂיִבּוֹא הָעֹמֶר הִבָּא, אוֹ לֹא תִהְיֶה אֲסוּרָה, שֶׁהֵרִי הִשְׁרִישָׁה קֹדֶם הָעֹמֶר.

ז. כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם פִּיצַד: מִיֵּן מִמִּינֵי תְבוּאָה אוֹ מִיֵּינֵי יִרְקוֹת שְׁנֹזְרָעוּ עִם הַגֶּפֶן בֵּין שְׁזָרַע יִשְׂרָאֵל, בֵּין שְׁזָרַע גּוֹי, בֵּין שְׁעָלוּ מֵאֲלִיָּהֶן, בֵּין שְׁנִטְעַה הַגֶּפֶן בְּתוֹךְ הַיֵּרֶק שְׁנִיָּהֶן אֲסוּרִין בְּאֲכִילָה וּבִהְנִיָּה: שְׁנֶאמַר "פֶּן-תִּקְדָּשׁ, הַמְּלֹאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע, וְתְבוּאָת, הַכֶּרֶם" (דברים כב, ט) כְּלוֹמַר פֶּן תִּתְרַחַק, וְתִאָסֵר שְׁנִיָּהֶן. הָאוֹכֵל כְּזֹית מִכָּלֵי הַכֶּרֶם בֵּין מִן הַיֵּרֶק, בֵּין מִן הָעֲנָבִים לוֹקָה מִן הַתּוֹרָה; וְשְׁנִיָּהֶן מִצְטַרְפִּין זֶה עִם זֶה.

ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שְׁנֹזְרָעוּ בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל; אֲבָל בַּחוּצָה לָאָרֶץ, כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. וּבִהְלָבוֹת כֻּלָּאִים, יִתְבָּאֵר אִיזָה מִיֵּן אֲסוּר בְּכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם, וְאִיזָה מִיֵּן אֵינוֹ אֲסוּר, וְהִיאֵךְ יֵאָסֵר, וּמִתִּי יֵאָסֵר, וְאִיזָה דְּבָר מִקֹּדֶשׁ, וְאִיזָה דְּבָר אֵינוֹ מִקֹּדֶשׁ.

ט. הָעֲרֵלָה פִּיצַד: כָּל הַנוֹטֵעַ אֵילָן מֵאֲכָל, כָּל פְּרוֹת שְׁעוֹשָׂה אוֹתוֹ אֵילָן שְׁלֹושׁ שָׁנִים מִשְׁנֹזְרַע הֵרִי הֵן אֲסוּרִין בְּאֲכִילָה וּבִהְנִיָּה,

שָׁנָאמֶר "שֶׁלֶשׁ שָׁנִים, יִהְיֶה לָכֶם עָרְלִים לֹא יֵאָכֵל" (ויקרא יט, כג);
וְכָל הָאוֹכֵל מֵהֶם כְּזֵית, לֹקֵחַ מִן הַתּוֹרָה.

י. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים, בְּנוֹטֵעַ בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, שָׁנָאמֶר "כִּי-
תִבְּאוּ אֶל-הָאָרֶץ" (ויקרא יט, כג); אֲבָל אֲסוּר עָרְלָה בְּחוּצָה לָאָרֶץ,
הַלֵּכָה לַמִּשְׁחָה מְסִינִי, וְיִדְּאֵי הָעָרְלָה בְּחוּצָה לָאָרֶץ אֲסוּרָה,
וּסְפָקָה מִתָּר. וּבִהֲלָכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, יִתְבָּאֵר דְּבָרִים הָאֲסוּרִין
מִשּׁוּם עָרְלָה, וּדְבָרִים הַמִּתְרִין.

יא. סֵפֶק עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲסוּר; וּבִסּוּרִיָּה
וְהִיא אֲרָצוֹת שְׂכַבְשׁ דְּוִיד, מִתָּר. פִּיּוּד: הִיא כֶּרֶם עָרְלָה וְעֵנָבִים
נִמְכָּרוֹת חוּצָה לוֹ, וְהִיא יָרֵק זְרוּעַ בְּתוֹכוֹ וְיָרֵק נִמְכָּר חוּצָה לוֹ
שָׁמָּה מִמֶּנּוּ הוּא זֶה, שָׁמָּה מֵאַחֵר בִּסּוּרִיָּה, מִתָּר. וּבְחוּצָה לָאָרֶץ,
אֲפִלּוּ רָאָה הָעֵנָבִים יוֹצְאוֹת מִכֶּרֶם עָרְלָה, אוֹ יָרֵק יוֹצֵא מִן הַכֶּרֶם
לֹקֵחַ מֵהֶן: וְהוּא שְׁלֹא יִרְאֶה אוֹתוֹ בּוֹצֵר מִן הָעָרְלָה, אוֹ לֹקֵט
הַיָּרֵק בִּידּוֹ.

יב. כֶּרֶם שֶׁהוּא סֵפֶק עָרְלָה אוֹ סֵפֶק כִּלְאִים בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲסוּר;
וּבִסּוּרִיָּה, מִתָּר. וְאֵין צָרִיף לוֹמַר, בְּחוּצָה לָאָרֶץ.

יג. חֲבִית יֵין הַנִּמְצָאת טְמוּנָה בְּפֶרֶדֶס שֶׁלְעָרְלָה מִתָּרַת בִּהְנִיָּה,
שְׂאִין הַגֵּנֵב גֹּנֵב מִמָּקוֹם וְטוּמֵן בוֹ; אֲבָל עֵנָבִים הַנִּמְצָאִין טְמוּנִין
שֵׁם אֲסוּרִים, שָׁמָּה מִשֵּׁם נִלְקָטוּ וְהִצְנִיעַן שֵׁם.

יד. גּוֹי וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵיוּ שְׂתַפְּיִין בְּנִטְיָעָה אִם הִתְנוּ מִתַּחֲלַת הַשְּׂתַפּוֹת
שִׁיחָהּ הַגּוֹי אוֹכֵל שְׁנֵי עָרְלָה, וְיִשְׂרָאֵל אוֹכֵל שְׁלוֹשׁ שָׁנִים מִשְׁנֵי
הַתָּר כִּנְגֵד שְׁנֵי הָעָרְלָה הָרִי זֶה מִתָּר; וְאִם לֹא הִתְנוּ מִתַּחֲלָה,
אֲסוּר: וּבִלְבָד שְׁלֹא יִבְּאוּ לְיָדֵי חֹשְׁבוֹן. פִּיּוּד: כְּגוֹן שִׁיחָשֵׁב
כַּמָּה פְּרוֹת אֲכָל הַגּוֹי בְּשְׁנֵי עָרְלָה, עַד שִׁיאֲכֹל יִשְׂרָאֵל כִּנְגֵד אוֹתָן
הַפְּרוֹת אִם הִתְנוּ בְּזֶה, אֲסוּר: שֶׁהָרִי זֶה כִּמְחֻלִּף פְּרוֹת עָרְלָה.

טו. יִרְאֶה לִי שְׂאִין דִּין נָטַע רְבָעִי נוֹהֵג בְּחוּצָה לָאָרֶץ, אֲלֹא
אוֹכֵל פְּרוֹת שָׁנָה רְבִיעִית בְּלֹא פְדִיּוֹן כָּלֵל שְׁלֹא אָמְרוּ אֲלֹא
הָעָרְלָה. וְקָל וְחִמֵּר הַדְּבָרִים, וְיָמָּה סוּרִיָּה שֶׁהִיא חִיבַת בְּמַעֲשָׂרוֹת
וּבְשִׁבְעִית מִדְּבָרֵיהֶם, אֵינָה חִיבַת בְּנָטַע רְבָעִי, כִּמּוֹ שִׁיתְבָּאֵר
בִּהֲלָכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי חוּצָה לָאָרֶץ לֹא כָּל שָׁכֵן, שְׁלֹא יִהְיֶה נָטַע
רְבָעִי נוֹהֵג בָּהּ.

טז. אֲבָל בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל נוֹהֵג בֵּין בִּפְנֵי הַבַּיִת, בֵּין שְׁלֹא בִּפְנֵי
הַבַּיִת. וְהוּרָו מִקְצַת גְּאוּנִים שְׂכָרָם רְבָעִי לְבִדּוֹ פּוֹדִין אוֹתוֹ
בְּחוּצָה לָאָרֶץ, וְאַחֵר כֵּךְ יִהְיֶה מִתָּר בְּאֲכִילָה; וְאֵין לְדַבֵּר זֶה
עֵיקָר.

יז. פְּרוֹת שָׁנָה רְבִיעִית כָּלָה, אֲסוּר לֵאֲכֹל מֵהֶן בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל
עַד שִׁיפְדוּ; וּבִהֲלָכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, יִתְבָּאֵר מִשְׁפָּטֵי פְדִיּוֹנָן, וְדִין
אֲכִילָתָן, וּמֵאִימַתִּי מוֹנִין לְעָרְלָה וּלְרְבָעִי.

יח. פִּיּוּד פּוֹדִין פְּרוֹת נָטַע רְבָעִי בְּזִמְנָה הַזֶּה: אַחֵר שְׂאוּסָף
אוֹתָן, מִבֶּרֶךְ בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו, וְצוּנָנוּ עַל פְּדִיּוֹן נָטַע רְבָעִי. וְאַחֵר כֵּךְ פּוֹדָה אֶת כָּלָן,
וְאֲפִלּוּ בְּפִרוּטָה אַחַת, וְאוֹמֵר הָרִי אֵלָיו פְּדִיּוֹן בְּפִרוּטָה זוֹ;
וּמִשְׁלִיךְ אוֹתָהּ פְּרוּטָה לַיָּם הַמֶּלַח. אוֹ מִחֻלְלֵן עַל שׁוּוֹה פְּרוּטָה
מִפְּרוֹת אַחֲרוֹת, וְאוֹמֵר הָרִי כָּל הַפְּרוֹת הָאֵלּוּ מִחֻלְלִין עַל חֲטָיִם
אֵלּוּ אוֹ עַל שְׁעוּרִים אֵלּוּ וְכִיוּצָא בָּהֶן; וְשׁוֹרֵף אוֹתָן, כִּדִּי שְׁלֹא
יִהְיוּ תִקְלָה לְאַחֲרִים. וְאוֹכֵל כָּל הַפְּרוֹת.

יט. הורו מקצת גאונים שאף על פי שפדה פרות שנה רביעית או חללן, אסור לאכלן עד שתכנס שנה חמישית; ודבר זה אין לו עיקר. ויראה לי, שזו שגגת הוראה; ופסוק הטעם, לפי שכתוב "ובשנה החמישית, תאכלו את-פריו" (ויקרא יט, כה), ואין ענין הפתוב אלא שבשנה החמישית תאכלו פריו בלא פדיון, ככל חלין שבעולם. ואין ראוי לחוש להוראה זו.

כ. הטבל פיצד: כל אכל שהוא חייב להפריש ממנו תרומה ומעשרות קדם שיפריש ממנו, נקרא טבל; ואסור לאכל ממנו, שנאמר "ולא יחללו, את-קדשי בני ישראל את אשר-ירימו, לה'" (ויקרא כב, טו) כלומר לא ינהגו בהן מנהג חלין, ועדין קדשים שעתידין להתרם לא הורמו.

כא. האוכל כזית מן הטבל, קדם שיפריש ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר חייב מיתה בידי שמים, שנאמר "ולא יחללו, את-קדשי בני ישראל . . . והשיאו אותם עון אשמה" (ויקרא כב, טו-טז). אבל האוכל מדבר שנטלה ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר, ועדין לא הפריש ממנו מעשרות, ואפלו לא נשאר בו אלא מעשר עני הרי זה לוקה משום אוכל טבל; ואין בו מיתה, שאין עוון מיתה אלא בתרומה גדולה ותרומת מעשר.

כב. אזהרה לאוכל טבל שלא הורמו ממנו מעשרות, בכלל שנאמר "לא-תוכל לאכל בשעריך, מעשר דגנך . . ." (דברים יב, יז). ובהלכות תרומות ומעשרות, יתבאר איזה דבר חייב בתרומה ובמעשרות, ואיזה דבר פטור, ואיזה דבר הוא חייב מן התורה, ואיזה הוא החייב מדברי סופרים. והאוכל כזית מטבל שלדבריהם, או מכלאי הכרם וערלה שלחוצה לארץ מכין אותו מכת מרדות.

כג. הטבל, והחדש, וההקדש, וספיחי שביעית, והפלאים, והערלה משקין היוצאין מפרותיהן, אסורין כמותן; ואין לוקין עליהן, חוץ מיין ושמן שלערלה ויין שלכלאי הכרם שלוקין עליהן, בדרך שלוקין על הזיתים ועל הענבים שלהן.

כד. יש בקדשים אסורין אחרים במאכלות, וכלן שלתורה הן כגון אסורין שיש באכילת תרומות, ובפורים, וחלה, ומעשר שני; ואסורין שיש בקדשי המזבח, כגון פגול ונותר וטמא. וכל אחד מהן, יתבאר במקומו. ושעור כל אכילה מהן, כזית בין למלקות, בין לכרת. וכבר בארנו אסור חמץ בפסח ודיניו בהלכות חמץ ומצה. אבל אסור אכילה ביום הכפורים, אינו אסור מין בפני עצמו; וכן אסור יוצא מגפן על הנזיר, אינו שווה בכל. ולפיכך יתבאר אסור כל אחד מהן ושעורו ודיניו, במקומו הראוי לו.